

REPERTORIUL DESCOPERIRILOR MONETARE DINTRE ANII 275-383 P.CHR. DIN JUD. TIMIȘ

Nicoleta Toma-Demian

Rândurile de mai jos se doresc a fi o contribuție la un viitor repertoriu arheologic (și numismatic) al județului Timiș. Rezultat al cercetărilor mele din ultimii ani, axate îndeosebi pe numismatica romană târzie, acest repertoriu cuprinde totalitatea descoperirilor monetare (atât monede izolate, cât și tezaure) datate între 275-383 p.Chr. (începutul domniei lui Tacitus - sfârșitul domniei lui Gratianus) de pe teritoriul actualului județ Timiș, cunoscute de mine până în prezent (anul 2004). Alături de descoperiri mai vechi sau mai noi cunoscute din publicații am inclus în acest repertoriu și descoperiri inedite, aflate în colecția numismatică a Muzeului Banatului din Timișoara sau în colecții particulare, despre a căror existență am aflat în urma unor informații amabile.

Descoperirile sunt prezentate în ordinea alfabetică a localităților, indicând totodată și unitatea administrativă teritorială (comună, oraș, municipiu) de care aparține fiecare localitate menționată (am avut în vedere aici și ultimele modificări administrative cuprinse în legile nr. 83 și 84 apărute în *Monitorul Oficial al României*, partea I, nr. 310 din 7 aprilie 2004). Pentru denumirile actuale ale localităților am folosit indicatorul publicat în anul 1974 (Jordan-Gâstescu-Oancea 1974), iar pentru identificarea denumirilor vechi ale unor localități foarte utile mi-au fost lucrarea lui C. Suciu (Suciu 1967-1968) și ajutorul domnului Florin Medeleş. Vechile denumiri ale unor sate au fost indicate între paranteze doar acolo unde a fost necesar (în cazul descoperirilor mai vechi) și doar în forma întâlnită în bibliografia mai veche citată.

În cadrul fiecărei localități am grupat descoperirile, pe cât a fost posibil, în ordinea cronologică a emitenților monedelor, excepție făcând Timișoara, unde mone-tele sunt ordonate mai întâi pe cartiere sau zone și apoi, în cadrul acestora, cronologic. Am încercat să corectez anumite erori sau confuzii întâlnite în bibliografie, intervenind - acolo unde era cazul - fie cu observații sau comentarii în text, după prezentarea respectivei descoperiri, fie la bibliografie, între paranteze. În cazul fiecărei descoperiri monetare am menționat la bibliografie principalele lucrări care amintesc descoperirea respectivă, de la prima până la cea mai recentă cunoscută de mine.

La sfârșitul repertoriului am prezentat o hartă (desenată de domnul Silviu Saftu) cu toate descoperirile monetare menționate în text; cifrele de pe hartă corespund cu cele din repertoriu, dar și cu cele din lista din Anexă. Departe de a fi încheiat, dar reprezentând un început în cunoașterea cât mai completă a descoperirilor monetare datate între 275-383 p.Chr. din jud. Timiș, sper ca acest repertoriu să fie un instrument de lucru util tuturor celor interesați.

1. BEBA VECHE (Béba), com. Beba Veche

1. O monedă din bronz de la Maximianus Herculius, descoperită aici, a intrat în anul 1899 în colecția numismatică a MFMS.

2. Într-un punct neprecizat, în anul 1932 s-a găsit o monedă din bronz de la Constans, de tipul *Gloria Exercitus*, emisă la Siscia.

1. Tömörkény-Harsányi 1912, p. 10; Protase 1966, p. 173, nr. 75 și nota 494; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 6; Preda 1975, p. 458 și nota 92; Nussbaum 1980, nr. 1; Butnariu 1987, p. 127, nr. 12; Protase 2000, p. 210, nr. 312 și nota 1.

2. Nussbaum 1980, nr. 2.

2. BECICHERECU MIC (Kis-Becskerek), com. Becicherecu Mic

Preotul romano-catolic Mathias Schäffer a donat în anul 1877, prin intermediul profesorului dr. Kuhn Lajos, o monedă din bronz de la Diocletianus găsită la Becicherecu Mic (se spunea în adunarea lunară a SIA din 19 decembrie 1877). Moneda s-a aflat în vechea colecție numismatică a MBT, nr. vechi inv. 892 (?).

TRÉT, IV, 1, 1878, p. 33; Protase 1966, p. 173, nr. 76 și nota 495; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 7; Preda 1975, p. 459 și nota 94; Nussbaum 1980, nr. 3; Butnariu 1987, p. 127, nr. 14; Protase 2000, p. 211, nr. 314 și nota 1.

3. BENCECU, com. Pișchia

În vechea colecție numismatică a MBT se afla o monedă din bronz de la Constantinus I, de tipul *Iovi Conservatori*, descoperită la "Bencec", fără a se preciza dacă la Bencecu de Sus sau la Bencecu de Jos (nr. vechi inv. 2022).

Gudea 1975.

4. BILED, com. Biled

În primăvara anului 1847 aici s-a descoperit un tezaur de cca. 2000 de monede romane din aur, argint și bronz de la împărații Traianus, Hadrianus, Caracalla, Gordianus III, Claudius II Gothicus, Constantinus I "și alții". Câteva

monede din tezaur au ajuns la Cabinetul numismatic din Viena, celelalte s-au pierdut.

J. G. Seidl, *ÖBLK*, IV, 1847, p. 969 *apud* Protase 1957, p. 159; Protase 1958, p. 254, nota 1, nr. 5; Protase 1966, p. 173, nr. 79 și nota 499; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 66, nr. 3; Gabler 1975, p. 99, p. 115, nr. XV, Preda 1975, p. 459 și nota 98; Mărghitan 1980, p. 150; Nussbaum 1980, nr. 4; Butmariu 1988, p. 182, nr. 3; Benea-Bejan 1989-1993, p. 128, nr. 6 (menționează inexact anul descoperirii, 1877 în loc de 1847); Benea 1996, p. 236, nr. 20 (menționează inexact anul descoperirii, 1877 în loc de 1847); Protase 2000, p. 212, nr. 320 și nota 1; Suciuc 2000, pp. 149-150, nr. 4.

5. BOBDA-CENEI

La cca. 2-3 km de Bobda, pe un grind aflat în dreapta șoselei Bobda-Cenei, în timpul unei periegeze efectuate în vara anului 2000 de Dan Ciobotaru și Radu Stoia, s-a găsit o monedă din bronz slab conservată împreună cu fragmente ceramice din sec. IV.

Am determinat moneda (pe baza unei fotografii), fiind vorba de un *follis* emis de Constantius II, de tipul *Gloria Exercitus* (1 std.), atelier nedeterminabil, anii 335-337 (perioada III a, cf. *LRBC*) sau anii 336-337 (cf. *RIC*, VII).

Mulțumesc colegilor Dan Ciobotaru (pentru informații) și Anabela Geangu (pentru fotografia monedei).

Demian 2002, p. 7, nr. 1.

6. BREȘTEA, com. Denta

De aici provine, fără a se cunoaște condițiile descoperirii, o monedă din bronz de la Constantinus I, de tipul *Gloria Exercitus* (1 std.), emisă la Constantinopolis, off. H, anii 335-337 (perioada III a, cf. *LRBC*, I, nr. 1025) sau anii 336-337 (*RIC*, VII, p. 590, nr. 149). Moneda a fost descoperită de către Julius Leinova care a donat-o MBT la o dată neprecizată (colecția numismatică, nr. inv. 234).

Demian 2002, p. 7, nr. 2.

7. CARANI (Merczyfalva), com. Sânaandrei

1. În anul 1869 Ormós Zsigmond a achiziționat de aici două monede mici din bronz de la Constantinus (I?).

2. Referirile din bibliografie la un *solidus* de la Constantius II descoperit la Carani sunt eronate, fiind determinate de o confuzie între Constans II și Constantius II. În repertoriul său numismatic, Berkeszi amintea doi *solidi* descoperiți aici, unul de la Constans II și unul de la Constantinus Pogonatus (Berkeszi 1907, p. 28).

1. Berkeszi 1907, p. 28; Protase 1966, p. 173, nr. 82 și nota 502; Tudor 1968, p. 55; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 10; Preda 1975, p. 461 și nota 117; Nussbaum 1980, nr. 5 (amintește doar o monedă); Butnariu 1988, p. 152, nr. 32; Protase 2000, p. 215, nr. 331 și nota 1.

2. Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 10; Butnariu 1988, p. 152, nr. 32;

8. CENAD (Német-Csanád; Öcschanád), com. Cenad

1. La sfârșitul anului 1875, Graf Antal a trimis MNMB, prin intermediul lui Rómer Ferenc, mai multe antichități descoperite la Cenad, printre care se aflau o monedă de la Probus și una de la Constantius (cf. Jurnal de achiziții MNMB, 21 decembrie 1875, nr. 258). Emitentul celei de-a doua monede: „Constantius Nob” putea fi Constantius II (dar *caesar*) sau Constantius Gallus. Oricum, în bibliografie apare amintit și Constantinus I.

2. Între anii 1929-1930, aici s-a găsit o monedă mică din bronz emisă de Constantius II.

3. În centrul satului, în timpul săpăturilor arheologice din anul 1986, s-au descoperit două monede constantiniene din bronz și fragmente ceramice.

1. Milleker 1899, p. 118; Berkeszi 1907, p. 13; Borovszky 1911, p. 311; Protase 1966, p. 174, nr. 84 și nota 504; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 11; Preda 1975, p. 462 și nota 125; Nussbaum 1980, nr. 7 (menționează greșit anul 1895); Butnariu 1987, p. 127, nr. 26 (afirmă greșit că monedele se păstrează la MBT); Butnariu 1988, p. 152, nr. 37 (afirmă greșit că monedele se păstrează la MBT); Protase 2000, p. 216, nr. 337 și nota 2.

2. Nussbaum 1980, nr. 8.

3. Protase 2000, p. 216, nr. 337 (pe baza unei informații de la M. Rusu).

9. CENEI, com. Cenei

În colecția Grossman din Timișoara se afla o monedă mică din bronz de la Valentinianus I, găsită aici.

Nussbaum 1980, *Col. Grossman*, nr. 11; Protase 2000, p. 216, nr. 338 și nota 1.

10. CHECEA, com. Checea

În adunarea lunară a SMIA din 6 noiembrie 1893 era amintită donația lui Orosz Endre: o monedă din bronz de la Constantius II, descoperită la Checea. Moneda s-a aflat în vechea colecție numismatică a MBT, nr. vechi inv. 2823 (?).

TRÉT, SN, IX, II, 1893, p. 130; Protase 1966, p. 174, nr. 85 și nota 505; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 12; Gudea 1975 (amintește o monedă de la Constantinus); Preda 1975, p. 462 și nota 132; Nussbaum 1980, nr. 10 (amintește o monedă de la Constantinus I); Butnariu 1988, p. 153, nr. 41; Protase 2000, p. 217, nr. 341 și nota 1.

11. CHEGLEVICI, com. Dudeștii Vechi

De pe teritoriul satului provin opt monede mici din bronz din epoca constantiniană, slab conservate, găsite în anul 1978 de un locuitor din Cheglevici în gospodăria sa. Monedele au ajuns într-o colecție particulară.

Am determinat aceste monede - în limita posibilităților - pe baza descrierii făcute în linii mari de Nussbaum în manuscrisul său:

1. Constans, *Gloria Exercitus* (1 std.), Cyzicus, anii 335-337;
2. Constantinus II (?), *Gloria Exercitus* (1 std.), atelier neprecizat, anii 335-341;
3. Constantius II, *Gloria Exercitus* (1 std.), Siscia, anii 335-341;
4. Constans (?), *Victoria Augg*, Siscia, anii 341-346;
5. Constans, *Vot XX Mult XXX*, Constantinopol, anii 341-346;
6. Constantius II, *Vot XX Mult XXX*, Antiochia, anii 341-346;
7. Valens, *Securitas Reipublicae*, Siscia, off. B, anii 364-367.
8. Valens, *Securitas Reipublicae*, Siscia, anii 367-375 (LRBC, II, nr. 1330).

Nussbaum 1980, nr. 11; Protase 2000, p. 217, nr. 342 și nota 1 (consideră monedele descoperiri izolate).

12. DENTA, com. Denta

1. Într-un punct neprecizat, în anul 1937 s-a descoperit o monedă din argint de la Galerius Maximianus.

2. În hotarul localității, sub podul de cale ferată, în albia nou săpată a canalului Roiga, între 16-18 august 1875 s-a descoperit un schelet orientat cu fața spre E, în jurul căruia se afla „un mare număr” de monede romane imperiale din aur, majoritatea datând de la Valentinianus I, Valens și Gratianus.

Berkeszi scria că, potrivit însemnărilor numismatice ale lui Ormós Zsigmond, descoperirea a avut loc în data de 9 august 1875 și a constat în monede din aur de la Iovianus, Valentinianus I, Valens, Gratianus, Valentinianus II și Valentinianus III (monedă procurată de Ormós ulterior).

Nu se cunoaște numărul exact al monedelor descoperite. Inițial s-a vorbit de 13 monede aflate lângă schelet (conform relatărilor lucrătorilor), pentru ca în bibliografia ulterioară lui Berkeszi să fie amintite 15. În general, se estimează că s-au descoperit în total cca. 20 de *solidi*, din care 14 sau 15 au ajuns în colecția numismatică a lui Ormós.

Cert este că într-un manuscris din 9 august 1889 (inedit), Ormós scria că descoperirea, potrivit zvonurilor, ar fi constat în 50 de monede, pe care lucrătorii le-au împărțit între ei, vânzându-le apoi la Vrșac și Timișoara. Ormós mai adăuga că a reușit să procure pentru colecția sa **23 de monede** din această descoperire:

Iovianus (1), Valentinianus I (7), Valens (2), Gratianus (6), Valentinianus II (4), Theodosius (1) și Valentinianus III (2).

3. În pârâul Roiga, în același an s-a mai găsit un solidus de la Iovianus, care a ajuns de asemenea în colecția numismatică a lui Ormós Zsigmond. Nu este exclus ca această monedă să facă parte din descoperirea de la punctul 2.

1. Nussbaum 1980, nr. 13.

2. *TRÉT*, I, IV, 1875, p. 194; *TRÉT*, II, I, 1876, p. 37; Ormós 1889, f. 9-9 v.; Berkeszi 1907, p. 15; Protase 1966, p. 174, nr. 87 și nota 507; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 67, nr. 7; Gabler 1975, pp. 99, 116; Preda 1975, p. 466 și nota 165; Nussbaum 1980, nr. 12; Butnariu 1991, p. 95, nr. 3; Drăgoescu 1995, p. 360, nr. 14 (localizează greșit descoperirea la Deta); Protase 2000, p. 219, nr. 358 și nota 1; Suciu 2000, p. 158, nr. 23.

3. Berkeszi 1907, p. 15.

13. DETA?

Din această localitate se menționează monede din aur de la Valentinianus I, Valens și Gratianus.

Analogiile evidente cu monedele din aur descoperite la Denta în anul 1875 (descoperirea de la nr. 12, punctul 2), precum și asemănarea numelor localităților Deta și Denta mă determină să cred că este vorba de una și aceeași descoperire, cea de la Denta, care a fost preluată greșit din literatura numismatică veche și citată greșit în continuare (doar Th. Nussbaum în 1980 scria că este posibil să fie aceeași descoperire).

Rep.arh.Rom., mss.; Protase 1966, p. 174, nr. 88 și nota 508; Tudor 1968, p. 53; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 71, nr. 15; Gabler 1975, p. 116, nr. 22; Preda 1975, p. 466 și nota 167; Nussbaum 1980, nr. 14; Benea 1996, pp. 246-247, nr. 52; Protase 2000, p. 219, nr. 359 și nota 1.

14. DUDEȘTII VECHI, com. Dudeștii Vechi

Aici s-au descoperit izolat cinci monede romane târzii din bronz: o *Urbs Roma*, emisă la Thessalonica și patru monede de la Constantius II, dintre care două de tipul *Victoriae DD AvggQ NN*, emise la Thessalonica și Siscia și două de tipul *Vot XX Mult XXX*, una emisă la Antiohia, la cealaltă nu s-a putut identifica atelierul. Monedele se află în colecția Kalcsov din Dudeștii Vechi.

Mulțumesc colegului Raoul Șeptișici pentru informații.

Inedite.

15. DUMBRĂVIȚA (Vadászerdő), comună suburbană, municipiul Timișoara

1. În adunarea lunară a SMIA din 27 februarie 1884 se spunea că Dragovanovics Nándor a donat o monedă mică din bronz de la Constantinus I, de tipul *Gloria Exercitus* (2 std.), descoperită în imediata apropiere a Timișoarei, la

Dumbrăvița. Moneda s-a aflat în vechea colecție numismatică a MBT (nr. vechi inv. 1845).

2. La "Nisipărie" s-a găsit o monedă din bronz emisă de Constantinus I.

1. *TRÉT*, X, II, 1884, p. 93; Berkeszi 1907, p. 41; Gudea 1975; Nussbaum 1980, nr. 43.
2. Informație R. Șeptilici (pe baza unei informații de la O. Dogariu).

16. FĂGET, com. Făget

La o distanță de 1,5 km de Făget, în timpul lucrărilor de asfaltare a șoselei Făget-Timișoara din toamna anului 1957, Mihail Baba din Timișoara a găsit un tezaur cu monede romane din bronz din sec. IV. S-au recuperat 29 monede: 11 de la Constantinus I, 5 de la Constans și 13 de la Constantius II, care au intrat într-o colecție particulară din Timișoara.

Mitrea 1967 a, p. 198, nr. 50; Mitrea 1967 b, p. 386, nr. 50; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 67, nr. 9; Preda 1975, p. 467 și nota 176; Nussbaum 1980, nr. 15; Butnariu 1988, p. 183, nr. 11; Protase 2000, p. 222, nr. 375 și nota 1; Suciuc 2000, p. 159, nr. 28.

17. GAIU MIC, com. Moravița

Din hotarul satului provine o monedă din bronz de la Constantius II, de tipul *Victoriae DD AvggQ NN*, emisă la Thessalonica, off. €., anii 341-346 (perioada IV, cf. *LRBC*, I, nr. 862) sau anii 347-348 (*RIC*, VIII, p. 411, nr. 102). Moneda a fost donată de Pavel Țăranu din Gaiu Mic la o dată neprecizată (MBT, colecția numismatică, nr. inv. 273).

Demian 2002, p. 7, nr. 3.

18. IECEA MICĂ, com. Cărpiniș

1. În hotarul satului, la 500 m spre E, s-a găsit o monedă din bronz de la Constans, tipul *Victoriae DD AvggQ NN*, emisă la Thessalonica, anii 341-346 (cf. *LRBC*, I, nr. 863).

2. La cca. 2 km NE față de primul punct s-a găsit o monedă din bronz de la Valentinianus I, tipul *Securitas Reipublicae*, emisă la Siscia, anii 364-367 (*LRBC*, II, nr. 1277).

Cele două monede se află în colecția prof. Alexandru Gyuriș din Timișoara, căruia îi mulțumesc pentru amabilitatea de a mi le fi pus la dispoziție pentru determinare și publicare.

Demian 2002, p. 7, nr. 4.

19. JAMU MARE, com. Jamu Mare

De aici se cunosc mai multe descoperiri monetare romane de la Cladius II Gothicus până la Constans.

Milleker 1906, p. 266; Tudor 1968, p. 54; Benea-Bejan 1989-1993, p. 138, nr. 59; Benea 1996, p. 267, nr. 94.

20. JEBEL, com. Jebel

1. Lângă biserica satului, la o dată neprecizată, s-a găsit o monedă mică din bronz de la Crispus, având pe revers *Vot X* în cunună (ar putea fi tipul monetar *Caesarum Nostrorum*). Moneda s-a aflat în colecția Lamparter din Timișoara.

2. În vatra satului, la construirea unei case, în perioada interbelică s-a găsit o monedă din argint de la Valentinianus II, de tipul *Votis V Mvltis X* în cunună. Moneda a ajuns în colecția Somogyi din Timișoara.

1-2. Nussbaum 1980, nr. 18-19; Protase 2000, p. 231, nr. 408 și nota 2.

21. JIMBOLIA (Zsombolya)

1. În hotarul localității, în anul 1962, în timpul lucrărilor agricole s-a descoperit o monedă din bronz de la Diocletianus, de tipul *Vot XX* în cunună, emisă la Roma, anii 297-298 (*RIC*, VI, p. 359, nr. 76 a). Moneda a ajuns într-o colecție particulară din Timișoara.

2. Ormós Zsigmond a primit de aici pentru colecția sa numismatică o monedă mică din bronz de tipul *Urbs Roma*.

1. Mitrea 1966 a, p. 422, nr. 33; Mitrea 1966 b, p. 410, nr. 33; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 72, nr. 21; Preda 1975, p. 470 și nota 221; Nussbaum 1980, nr. 17; Butnariu 1987, p. 128, nr. 56; Protase 2000, p. 231, nr. 409 și nota 2.

2. Berkeszi 1907, p. 49; Borovszky 1911, p. 321; Protase 1966, p. 174, nr. 93 și nota 513; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 72, nr. 21; Preda 1975, p. 470 și nota 220; Nussbaum 1980, nr. 16; Butnariu 1988, p. 157, nr. 106; Protase 2000, p. 231, nr. 409 și nota 1.

22. LĂPUȘNIC, com. Bara

Dintr-un punct neprecizat provine un antoninian de la Probus.

Mihalyi 1888, p. 131 *apud* Protase 1966, p. 175, nr. 96 și nota 516; Preda 1975, p. 471 și nota 225; Nussbaum 1980, nr. 20; Butnariu 1987, p. 128, nr. 59; Protase 2000, p. 233, nr. 413 și nota 1.

23. MURANI, com. Pișchia

1. Menționarea unei monede mici din bronz de la Diocletianus găsită aici și intrată în colecția numismatică a lui Ormós Zsigmond este greșită, fiind vorba de o descoperire de la Mramorak (Serbia).

2. În anul 1934, aici s-a găsit o monedă din bronz din epoca constantiniană, foarte slab conservată.

1. Nussbaum 1980, nr. 21; Protase 2000, p. 238, nr. 432 și nota 1 (amintește moneda atât la Murani, cât și la Mramorac: *ibidem*, nr. 431 și nota 1).

2. Nussbaum 1980, nr. 22; Protase 2000, p. 238, nr. 432 și nota 2.

24. OTELEC, com. Uivar

Lângă ecluză s-a găsit la o dată neprecizată o monedă din bronz de la Iovianus, de tipul *Victoria Romanorum*.

Nussbaum 1980, nr. 23; Protase 2000, p. 241, nr. 444 și nota 1.

25. PECIU NOU, com. Peciu Nou

1. La cca. 1 km S de Peciu Nou, în 26 iunie 2000 a fost găsită o monedă din bronz de la Constans, tipul *Gloria Exercitus* (1 std.), emisă la Siscia, off. B., anii 337-341 (cf. *LRBC*, I, nr. 774) sau anii 337-340 (*RIC*, VIII, p. 355, nr. 99), în stare de conservare foarte bună (MBT, colecția numismatică, nr. inv. 3270).

2. La cca. 800 m S de Peciu Nou, în 1 aprilie 2001 a fost găsită o altă monedă din bronz de la Constans, tipul *Victoriae DD AuggQ NN*, emisă la Siscia, off. B., anii 341-346 (cf. *LRBC*, I, nr. 799) sau anii 347-348 (*RIC*, VIII, p. 363, nr. 192), în stare de conservare bună (MBT, colecția numismatică, nr. inv. 3292).

3. În aceeași zonă, în 12 iulie 2003 a apărut o nouă monedă din bronz emisă de Constantius II, tipul *Fel Temp Reparatio*, FH 3, anii 351-361, degradată (MBT, colecția numismatică, nr. inv. 3309).

Mulțumesc colegei Florentina Marțiș, care a găsit cele trei monede și le-a donat MBT, pentru informațiile privind condițiile de descoperire.

1-2. Demian 2002, p. 7, nr. 5.

3. Inedită.

26. PESAC, com. Periam

1. Al. Borza scria că a văzut la Pesac două monede din bronz constantiniene. În toată bibliografia ulterioară lui Borza mai apare amintită o monedă din bronz de la Constantius II *caesar*, de tipul *Gloria Exercitus*, anii 330-337.

2. Într-un punct neprecizat s-a găsit prin anul 1939 o monedă mică din bronz de la Constantius II.

1. Borza 1943, pp. 48-49; Protase 1966, p. 176, nr. 109 și nota 530; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 74, nr. 34; Preda 1975, p. 476 și nota 277 (cele două monede constantiniene le menționează de la Constantinus I); Nussbaum 1980, nr. 24; Butnariu 1988, p. 159, nr. 136 (cele două monede constantiniene le menționează de la

Constantinus I); Protase 2000, p. 242, nr. 449 și nota 1 (cele două monede constantiniene le menționează de la Constantinus I).

2. Nussbaum 1980, nr. 25.

27. PUSTINIȘ (Öregfalu), com. Uivar

O monedă din aur de la Diocletianus, descoperită aici, a ajuns în anul 1870 în colecția numismatică a lui Ormós Zsigmond, iar ulterior în vechea colecție numismatică a MBT.

Berkeszi 1907, p. 31; Borovszky 1911, p. 324; Protase 1966, p. 177, nr. 113 și nota 534; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 74, nr. 38; Gabler 1975, p. 116, nr. 27; Preda 1975, p. 477 și nota 290; Nussbaum 1980, nr. 26; Butnariu 1987, p. 130, nr. 87; Protase 2000, p. 244, nr. 459 și nota 1.

28. RECAȘ

Într-un punct neprecizat s-au găsit monede din sec. IV și fragmente ceramice, ce indică existența unei așezări.

Protase 2000, p. 245, nr. 463 și nota 1.

29. SACOȘU TURCESC, com. Sacoșu Turcesc

De aici provine o monedă din argint de la Constantinus I care a intrat în colecția MBT.

Protase 1966, p. 177, nr. 116 și nota 537 (pe baza unei informații de la M. Moga); Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 74, nr. 41; Preda 1975, p. 479 și nota 310; Nussbaum 1980, nr. 29; Butnariu 1988, p. 160, nr. 162; Protase 2000, p. 246, nr. 468 și nota 1.

30. SATCHINEZ (Knéz), com. Satchinez

1. În colecția numismatică a MBT se află zece monede romane târzii din bronz, descoperite la Satchinez: un Diocletianus, tipul *Concordia Militum*; un Constantinus I, tipul *Providentiae Augg*, emis la Siscia; un Constans, tipul *Victoriae DD AuggQ NN*; cinci Constantius II (două *Victoriae DD AuggQ NN*, emise la Siscia; trei *Fel Temp Reparatio*, FH 3, emise la Sirmium, Thessalonica și un atelier nedeterminabil); o monedă *FTR*, FH și un Valens, tipul *Securitas Reipublicae*, emis la Siscia (nr. inv. 226/8-17).

2. În hotarul satului s-a găsit o monedă mică din bronz de la Constantinus, pe care învățătorul Glasz Péter din Satchinez a donat-o MBT în anul 1905 (nr. vechi de inv. 502). Am reușit să o identific în colecția numismatică a muzeului, dar este o monedă de la Constantius II (nr. inv. 57/7), tipul *Victoriae DD AuggQ NN*, emisă la Siscia, off. A, anii 341-346 (perioada IV, *LRBC*, I, nr. 800) sau anii 347-348 (*RIC*, VIII, p. 363, nr. 194).

3. De pe teritoriul satului se mai cunosc 11 monede din bronz de la Constantinus I și 3 de la Constantius II (MBT, vechea colecție numismatică, nr. vechi inv. 881, 896, 974, 1019, 1021).

4. În colecția Somogyi din Timișoara se afla o monedă din bronz de la Delmatius cu reversul foarte tocit.

1. Inedite.

2. Berkeszi 1907, p. 24; Nussbaum 1980, nr. 30; Demian 2002, p. 7, nr. 6.

3. Ortvy 1914, p. 140; Protase 1966, p. 177, nr. 117 și nota 538; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 75, nr. 43; Gudea 1975; Preda 1975, p. 479 și nota 314; Nussbaum 1980, nr. 31; Butnariu 1988, pp. 160-161, nr. 165; Protase 2000, p. 247, nr. 472 și nota 1.

4. Nussbaum 1980, nr. 32.

31. SĂCĂLAZ, com. Săcălaz

1. Într-un punct neprecizat, în anul 1941 s-a găsit o monedă mare din bronz de la Iovianus.

2. În august 1874 aici s-a descoperit o monedă din aur de la Theodosius, care a intrat în colecția numismatică a lui Ormós Zsigmond, iar ulterior în colecția MBT. Deși Berkeszi nu precizează dacă e Theodosius I sau II, în bibliografia ulterioară apare ca emitent Theodosius II (care nu se încadrează în limitele cronologice ale acestui repertoriu). Menționez totuși această descoperire deoarece emitentul putea fi și Theodosius I.

1. Nussbaum 1980, nr. 28; Protase 2000, p. 247, nr. 473 și nota 2 (dintr-o eroare de tipar nr. 474: Săcălaz lipsește, moneda apărând astfel la nr. 473: Satu Nou, com. Lovrin).

2. Berkeszi 1907, p. 37; Protase 1966, p. 177, nr. 119 și nota 540; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 75, nr. 42; Preda 1975, p. 479 și nota 316; Nussbaum 1980, nr. 27; Butnariu 1991, p. 89, nr. 37; Protase 2000, p. 247, nr. 473 și nota 1 (dintr-o eroare de tipar nr. 474: Săcălaz lipsește, moneda apărând astfel la nr. 473: Satu Nou, com. Lovrin).

32. MĂNĂSTIREA SĂRACA, lângă Șemlacu Mic, oraș Gătaia

Aici s-a găsit, fără a se cunoaște condițiile descoperirii, o monedă din bronz (Æ 2) de la Constantius II, tipul *FTR*, FH 3, emisă la Heraclea Thracica, off. Γ, anii 351-354 (cf. *LRBC*, II, nr. 1893) sau 15 martie 351 - 6 noiembrie 355 (*RIC*, VIII, p. 436, nr. 82). Moneda se află în colecția numismatică a MBT (nr. inv. 314).

În hotarul satului Șemlacu Mic s-a găsit în perioada interbelică o monedă constantiniană (informație F. Medeleț). Este posibil să fie vorba de aceeași monedă.

Demian 2002, p. 7, nr. 7.

33. SÂNANDREI (Szent-András), com. Sânandrei

1. O monedă din bronz de la Constantius I, găsită aici, a ajuns în colecția Tăpălagă din Variaș.

2. Într-un loc neprecizat, în anul 1872 s-au descoperit două monede mici din bronz de la Constantinus I, care au ajuns în colecția numismatică a lui Ormós Zsigmond, iar ulterior în colecția MBT.

3. În colecția Grossman din Timișoara se afla o monedă din argint de la Valens, descoperită aici.

1. Nussbaum 1980, nr. 35; Protase 2000, p. 247, nr. 475 și nota 2.

2. Berkeszi 1907, p. 8; Protase 1966, p. 177, nr. 120 și nota 541; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 75, nr. 45; Preda 1975, p. 480 și nota 329 (menționează doar o monedă); Nussbaum 1980, nr. 33; Butnariu 1988, p. 161, nr. 175 (menționează doar o monedă); Protase 2000, p. 247, nr. 475 și nota 1.

3. Nussbaum 1980, *Col. Grossman*, nr. 33; Protase 2000, p. 247, nr. 475 și nota 3.

34. SÂNMARTINU MAGHIAR, com. Uivar

În perioada interbelică, în proprietatea lui Fekete János din Sânmartinu Maghiar se afla o monedă din bronz din sec. IV, fără alte precizări.

Informație F. Medeleț.

35. SÂNMARTINU SÂRBESC (Szerb Szentmárton), com. Peciu Nou

Într-un loc neprecizat, în primăvara anului 1907 s-a descoperit în timpul aratului un mic vas de lut în care se afla un tezaur de monede romane imperiale din bronz. Vasul s-a pierdut, iar din tezaur s-au recuperat 31 de monede mici de la Constantinus (I ?) și Constans, achiziționate de MBT (vechea colecție numismatică, nr. vechi inv. 722).

Deși în actuala colecție numismatică a MBT, la nr. inv. 228 se păstrează 28 de monede romane târzii din bronz, provenite de la Sânmartinul Sârbesc, nu am certitudinea că sunt monedele recuperate din tezaurul descoperit în 1907.

Berkeszi 1907, p. 37, nr. 1; Borovszky 1911, p. 324; Protase 1966, p. 177, nr. 121 și nota 542 (menționează greșit anul descoperirii, 1905 în loc de 1907); Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 69, nr. 18; Gabler 1975, p. 99, p. 115, nr. XX; Preda 1975, p. 480 și nota 331 (anul descoperirii este greșit: 1905 în loc de 1907); Nussbaum 1980, nr. 37; Butnariu 1988, p. 187, nr. 39; Protase 2000, p. 247, nr. 476 și nota 1 (menționează greșit anul descoperirii 1905); Suci 2000, p. 174, nr. 68 (menționează greșit anul descoperirii 1905).

36. SÂNNICOLAU MARE

1. În punctul "Seliște", la E de oraș (către Saravale), pe malul Arancăi, în zona unui "vechi cimitir" s-au găsit monede romane printre care și o monedă de la Constantinus I.

2. În colecția dr. Marius Munteanu din Timișoara se află o monedă din bronz emisă de Constans, de tipul *Victoriae DD AuggQ NN*, găsită la Sânnicolau Mare.
3. Sunt semnalate monede din bronz constantiniene.
4. Aici s-a găsit în anul 1939 o monedă mică din bronz de la Valentinianus II.

1. Medeleț 1998, p. 308, nr. 3 și nota 4.

2. Informație amabilă dr. M. Munteanu.

3. Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 75, nr. 46 (pe baza unei informații de la E. Dörner); Preda 1975, p. 480 și nota 332; Protase 2000, p. 247, nr. 477 și nota 1.

4. Nussbaum 1980, nr. 38.

37. SÂNPETRU MARE, com. Sânpetru Mare

1. De aici provine un solidus barbarizat de la Helena.
2. Referirile din bibliografie la monede de la Constantinus I (1), Constans (3) și Constantius II (2), descoperite la Sânpetru Mare, jud. Timiș, sunt greșite, fiind vorba de o descoperire de la **Sânpetru German** (com. Secusigiu, jud. Arad).

1. O. Dogariu 1998.

2. Nussbaum 1980, nr. 36; Protase 2000, p. 248, nr. 478 și nota 1.

38. STAMORA GERMANĂ, com. Moravița

În vechea colecție numismatică a MBT se afla o monedă din bronz de la Valens, de tipul *Securitas Reipublicae*, descoperită aici (nr. vechi inv. 1888).

Gudea 1975.

39. ȘAG-TIMIȘENI

La 4 km SE de satul Șag, în anul 1984, în timpul unei periegeze a fost descoperită o monedă romană din bronz din secolul IV.

Informație R. Șepilici.

40. TEREMIA MARE, com. Teremia Mare

1. Aici s-a descoperit în vara anului 1984 o monedă din bronz de la Constantinus I.

2. Într-o broșură monografică din anul 1902, scrisă de învățătorul localnic Johann Hunyar, era amintită o monedă mică din bronz găsită aici, de tipul *Victoriae DD AuggQ NN*.

C. Răileanu și O. Gog considerau că era o monedă emisă de Constans între anii 341-346, dar în această perioadă tipul *Victoriae DD AuggQ NN* a fost emis atât de Constans, cât și de Constantius II (cf. *LRBC*). În plus, autorii precizau că moneda era emisă la Roma, fără a indica sursa informației.

1. Informație R. Șeptilici.

2. Hunyar 1902, pp. 81-82 *apud* Răileanu-Gog 1983, pp. 502-503; Protase 2000, p. 251, nr. 495 și nota 1.

41. TIMIȘOARA (Temesvár)

1. Cartierul Cetate

a. În urma unei explozii la depozitul de praf de pușcă în anul 1854 au apărut câteva monede romane, printre care și monede de la Probus și Diocletianus. Descoperirea figurează în bibliografia ulterioară ca tezaur, deși primele surse bibliografice nu indică acest lucru.

b. Cu ocazia demolării fortificațiilor Cetății, dar și în timpul lucrărilor de regularizare a cursului canalului Bega s-au găsit diverse monede, dintre care unele au ajuns în colecția MBT. Printre ele se afla și o monedă mică din bronz de la Constantinus (I ?).

c. La construirea Seminarului Catolic din Timișoara, în anul 1842 s-a găsit o monedă din bronz de la Constantius II, care a intrat în vechea colecție numismatică a MBT în anul 1874 (nr. vechi inv. 531), fiind donată de preotul Patala (sau Puttala) Károly din Gătaia (se spunea în adunarea lunară a SMIA din 23 decembrie 1874).

d. În anul 1962, în cimitirul nr. 1 (cel din Calea Lipovei) din Timișoara s-a găsit o monedă din bronz, probabil de la Constantius II. Moneda a ajuns într-o colecție particulară.

e. Între șanțurile Cetății, soldații au descoperit în anul 1902 o monedă mijlocie din bronz, imitație barbară după o monedă a lui Constantius II. Moneda a ajuns în colecția avocatului dr. Bleyer Izsó din Timișoara.

f. În timpul demolării fortificațiilor Cetății s-au găsit trei monede, imitații barbare ale monedelor lui Constantius II, de tipul *Fel Temp Reparatio*, FH.

g. La construirea unei cazărmi din cartierul Cetate, în anul 1853 a apărut o monedă mare din bronz de la Iulianus, de tipul *Securitas Reipub.*, bine conservată.

h. În anul 1902, dr. Jakob Singer, prim-rabin al orașului, a achiziționat de la lucrătorii care demolau zidurile Cetății o monedă din bronz de la Valentinianus (I ?), pe care a donat-o MBT (vechea colecție numismatică, nr. vechi inv. 149).

i. În acest cartier, în anul 1904 s-a găsit o monedă din bronz de la Valens.

2. Cartierul Mehala

a. Pe str. Plugarilor din acest cartier, în vara anului 1959, s-a descoperit un follis de la Galerius Maximianus, emis la Serdica.

b. În cartierele Iosefin și Mehala, în timpul săpării unor grădini, în anul 1874 s-au găsit 11 monede romane din bronz, printre care monede de la Constantinus I, Constans, Constantius (II ?) și Valentinianus (I ?). Monedele au ajuns în colecția numismatică a lui Miletz János din Timișoara.

c. Prin anii 1945-1946, în Mehala s-a găsit un tezaur cu monede din bronz din epoca constantiniană.

3. Zona Circumvalațiunii

În zona Circumvalațiunii IV din Timișoara s-a descoperit o monedă din bronz (Æ 3) de la Constantius II, tipul *Fel Temp Reparatio*, FH 3, emisă la Siscia, anii 351-354 (cf. *LRBC*, II, nr. 1218 sau 1222). Moneda a fost donată MBT de Mihai Cârja din Timișoara în anul 1981 (colecția numismatică, nr. inv. 695).

4. Cartierul Fabric

a. În acest cartier s-a găsit în jurul anului 1931 o monedă din bronz de la Diocletianus, de format mic.

b. La construirea podului Decebal (lângă fosta baie Neptun) s-a descoperit un medalion din argint de la Constans, tipul *Triumfator Gentium Barbararum* (în exergă TES). Pe baza descrierii Lui Nussbaum am reușit să determin piesa: este emisă la Thessalonica între anii 340-350 (*RIC*, VIII, p. 410, probabil nr. 85 sau 86).

c. De aici provine o monedă din bronz (Æ 3) de la Constantius Gallus, de tipul *Fel Temp Reparatio*, FH 3, emisă la Siscia, off. B, anii 351-354 (cf. *LRBC*, II, nr. 1219) sau 28 septembrie 351 - iarna 354 (*RIC*, VIII, p. 375, nr. 351). Moneda a intrat în colecția numismatică a MBT în anul 1934, fiind cumpărată de la Ioan Magyari (nr. inv. 297).

d. În anul 1937, aici s-a găsit o monedă din bronz emisă de Valentinianus II.

5. Cartierul Iosefin

Vezi descoperirea de la punctul 2.b.

6. Teritoriul orașului, fără precizări topografice

a. În colecția Grossman se afla o monedă din aur de la Galerius Maximianus.

b. Două monede mici din bronz emise de Constantinus I și Constantinus II au intrat în anul 1909 în vechea colecție numismatică a MBT.

c. În anul 1910, dr. Jakob Singer a donat MBT o monedă mică din bronz de la Constantinus (I ?), găsită în Timișoara (se spunea în adunarea generală a SMIA din 23 aprilie 1911).

d. În vechea colecție numismatică a MBT se aflau două monede mici din bronz de la Constantinus (I ?), descoperite în Timișoara, una fiind donată de elevul L. Schwartz, iar cealaltă de Otto Friedmann (nr. vechi inv. 511 și 515).

e. Prin anii '80, într-o grădină din Timișoara s-a găsit o monedă mică din bronz de la Delmatius, emisă la Siscia.

f. În colecția numismatică a MBT se păstrează două monede din bronz descoperite în Timișoara: o monedă de la Constantinus II, tipul *Gloria Exercitus* (2 std.), foarte tocită și una de la Constantius II, tipul *Victoriae DD AuggQ NN*, emisă la Siscia, off. Δ, anii 341-346. Monedele au fost cumpărate de la V. Pușcașu în septembrie 1933 (nr. inv. 291/6-7; nr. vechi inv. 1061).

g. În adunarea lunară a SMIA din 13 mai 1903 se spunea că dr. Jakob Singer, prim-rabin al orașului, a donat două monede din bronz constantiniene găsite în Timișoara.

h. În colecția Joseph Josephi se afla o monedă din bronz de la Valentinianus II, de tipul *Securitas Reipublicae*, descoperită în Timișoara în anul 1937.

7. În împrejurimile Timișoarei, la o dată neprecizată, s-a găsit o monedă din aur de la Probus.

8. La Pădurea Verde s-a descoperit o monedă mică din bronz de la Fausta, având pe revers o stea cu opt raze într-o cunună; descoperitorul a distrus moneda curățind-o.

9. Între Timișoara și Chișoda s-a găsit o monedă din bronz din perioada constantiniană, slab conservată. Moneda a ajuns într-o colecție particulară.

10. În anul 1915, avocatul Fenyves Vilmos a donat MBT două monede mici din bronz constantiniene, descoperite mai demult în viile din Timișoara (se spunea în adunarea generală a SMIA din 16 aprilie 1916).

1. a. I.G. Seidl, în *AKÖG*, XV, 1855, p. 317 *apud* Berkeszi 1907, p. 40; Miletz 1875, p. 8 (amintește anul 1859); Milleker 1899, p. 67; Protase 1966, p. 178, nr. 124 și nota 545; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 69, nr. 20; Nussbaum 1980, nr. 39; Butnariu 1987, p. 131, nr. 112; Benea-Bejan 1989-1993, p. 145; Drăgoescu 1995, pp. 372-373, nr. 58.

b. Berkeszi 1908, p. 143, nr. 5.

c. *TRÉT*, I, I, 1875, p. 44; Berkeszi 1907, p. 41 (menționează o monedă de la Constantinus); Protase 1966, p. 178, nr. 124 și nota 545 (menționează o monedă de la Constantinus I); Nussbaum 1980, nr. 40 (afirmă greșit că moneda a intrat în MBT în anul 1842); Drăgoescu 1995, pp. 372-373, nr. 58 (menționează o monedă de la Constantinus); Protase 2000, p. 251, nr. 498 și nota 1 (menționează o monedă de la Constantinus I).

d. Mitrea 1965 a, p. 616, nr. 65; Mitrea 1965 b, p. 499, nr. 65.

e. Berkeszi 1907, p. 42; Protase 1966, p. 178, nr. 124 și nota 545; Protase 2000, p. 251, nr. 498 și nota 1.

f. Gohl 1909, p. 144; Moșil 1920, p. 80, nr. 79.

g. Berkeszi 1907, p. 41; Protase 1966, p. 178, nr. 124 și nota 545; Nussbaum 1980, nr. 41; Protase 2000, p. 251, nr. 498 și nota 1.

h. Berkeszi 1907, p. 42; Protase 1966, p. 178, nr. 124 și nota 545; Gudea 1975; Nussbaum 1980, nr. 44; Protase 2000, p. 251, nr. 498 și nota 1.

i. Nussbaum 1980, nr. 54.

2. a. Informație R. Șeptilici (pe baza unei informații de la O. Dogariu).

b. Miletz 1875, p. 8; Milleker 1899, p. 67; Berkeszi 1907, p. 41; Protase 1966, p. 178, nr. 124 și nota 545; Nussbaum 1980, nr. 42; Drăgoescu 1995, pp. 372-373, nr. 58 (afirmă greșit că e un tezaur); Protase 2000, p. 251, nr. 498 și nota 1.

c. Nussbaum 1980, nr. 53 (pe baza unei informații de la A. Agatha).

3. Inedită.

4. a. Nussbaum 1980, nr. 48; Protase 2000, p. 252 și nota 2.

b. Nussbaum 1980, nr. 50; Protase 2000, p. 252 și nota 2.

c. Demian 2002, p. 7, nr. 8.

d. Nussbaum 1980, nr. 54 a; Protase 2000, p. 252 și nota 2.

5. Vezi bibliografia de la punctul 2.b.

6. a. Nussbaum 1980, nr. 52; Protase 2000, p. 252 și nota 2.

b. Berkeszi 1909, p. 169.

c. *TRÉT*, SN, XXVII, III-IV, 1911, p. 161.

d. Berkeszi 1907, p. 42; Gudea 1975; Nussbaum 1980, nr. 45 și 46.

e. Informație R. Șeptilici.

f. Inedite.

g. *TRÉT*, SN, XIX, III-IV, 1903, p. 139.

h. Nussbaum 1980, *Col. Josephi*, nr. 16.

7. Nussbaum 1980, nr. 54 b; Protase 2000, p. 252 și nota 2 (menționează ca loc de descoperire cartierul Fabric).

8. Nussbaum 1980, nr. 51.

9. Mitrea 1965 a, p. 616, nr. 66; Mitrea 1965 b, p. 499, nr. 66; Nussbaum 1980, nr. 49.

10. *TRÉT*, SN, XXXII, I-II, 1916, p. 67.

Alte referiri bibliografice: Ortway 1914, pp. 58-59; Tudor 1968, p. 55; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 75, nr. 49; Preda 1975, p. 482 și nota 349; Butmariu 1988, p. 162, nr. 191; Benea-Bejan 1989-1993, p. 145.

42. UNIP (Unip), com. Sacoșu Turcesc

1. În anul 1900, în vechea colecție numismatică a MBT au intrat 96 monede mici și mijlocii din bronz dintr-un tezaur descoperit la Unip. Monedele erau atât de uzate, încât doar câteva au putut fi determinate. Acestea se datau îndeosebi în sec. IV, fiind emise de Constantinus I și urmașii săi. Berkeszi mai scria că monedele sunt expuse în muzeu în vitrina cu tezaure, la nr. VII.

În prezent, tezaurul se păstrează în colecția numismatică a MBT la nr. inv. 127. Într-adevăr, monedele sunt foarte tocite, ilizibile, multe sunt fragmentare, astfel încât nu se pot determina cu precizie. Printre tipurile monetare se întâlnesc *Gloria Exercitus*, *Victoriae DD AuggQ NN*, *FTR* (FH), *Gloria Romanorum* și *Securitas Reipublicae*.

2. În apropierea satului, în timpul unor lucrări agricole s-a găsit o monedă din bronz de la Constantinus II.

3. Ormós Zsigmond a achiziționat o monedă mică din bronz emisă de Iulianus, descoperită aici.

1. Berkeszi 1907, p. 44, nr. 1; Protase 1966, p. 178, nr. 126 și nota 547; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 69, nr. 21; Gabler 1975, p. 99, p. 115, nr. XXII; Preda 1975, p. 483 și nota 364; Nussbaum 1980, nr. 56; Butmariu 1988, p. 188, nr. 44; Protase 2000, p. 253, nr. 503 și nota 1 (amintește 90 de monede); Suciuc 2000, p. 176, nr. 73.

2. Nussbaum 1980, nr. 57.

3. Berkeszi 1907, p. 44.

43. VARIAȘ, com. Variaș

Aici s-a găsit o monedă din bronz de la Constans, de tipul *Gloria Exercitus*.

Nussbaum 1980, nr. 55; Protase 2000, p. 254, nr. 506 și nota 1.

44. VISAG, com. Victor Vlad Delamarina

În cursul unei piegheze efectuate în zona văii Cinca în anul 1970, Florin Medeleş a văzut la I. Țambrea, bibliotecar în Visag, monede romane târzii din bronz. În punctul "Crucea lui Dica", pe panta dealului Vlădoane, la NV de sat,

fuseseră găsite trei monede din sec. IV: două de la Constans (*Victoriae DD AuggQ NN*, emisă la Thessalonica și *Vot XX Mult XXX* în cunună, emisă la Nicomedia) și o monedă cu emitent nedeterminabil, tipul *Vot XX Mult XXX* în cunună. Tot pe dealul Vlădoane a fost găsită întâmplător în arătură o monedă de la Probus, cu reversul ilizibil. Monedele s-au aflat la I. Țambrea din Visag; în prezent, ele se păstrează în colecția numismatică a MBT (nr. inv. 645-648).

Mulțumesc domnului Florin Medeleteț pentru informațiile privind condițiile descoperirii.

Inedite.

45. VIZEJDIA (Vizeds), com. Gottlob

În hotarul satului, Kisléghi Nagy Gyula a adunat în doi ani 43 de monede romane, dintre care 41 erau monede din bronz din sec. IV: de la Constantinus I (6), Constantinus II (4), Constans (7), Constantius II (14), *Urbs Roma* (1) și constantiniene, nedeterminabile (9).

Borovszky 1911, p. 321; Gohl 1914, p. 20.

46. VOITEG (Vojtek), com. Voiteg

Ormós Zsigmond a achiziționat o monedă din aur de la Constantinus II, descoperită aici, care ulterior a ajuns în colecția MBT.

Berkeszi 1907, p. 47; Protase 1966, p. 178, nr. 128 și nota 549; Chirilă-Gudea-Stratan 1974, p. 75, nr. 51 (menționează o monedă de la Constantinus I); Gabler 1975, p. 116, nr. 29; Preda 1975, p. 484 și nota 373; Nussbaum 1980, nr. 58; Protase 2000, p. 255, nr. 512 și nota 1.

ABREVIERI

Æ	bronz
cca.	circa
cf.	conform
E	est
f.	filă
FH	Falling Horseman
FTR	<i>Fel Temp Reparatio</i>
inv.	inventar
km	kilometri
m	metri
mss.	manuscris
NE	nord-est
nr.	număr

NV	nord-vest
off.	officina
S	sud
SE	sud-est
std.	standard (lb. engleză) - stindard
v. verso	

ABREVIERI DE MUZEE, INSTITUȚII ȘI ARHIVE

AIMBT	Arhiva istorică a Muzeului Banatului Timișoara
IAIA	Institutul de Arheologie și Istoria Artei Cluj-Napoca
MBT	Muzeul Banatului Timișoara
MFMS	Móra Ferenc Múzeum Szeged
MNMB	Magyar Nemzeti Múzeum Budapest
SIA	Societatea de Istorie și Arheologie din Banat
SMIA	Societatea Muzeală de Istorie și Arheologie din Banat
SNBT	Societatea Numismatică a Banatului Timișan

BIBLIOGRAFIE

- Benea 1996 Doina Benea, *Dacia sud-vestică în sec. III-IV*, Timișoara, 1996.
- Benea-Bejan 1989-1993 Doina Benea, Adrian Bejan, *Viața rurală în sud-vestul Daciei în secolele II-IV*, II, în *ActaMN*, 26-30, I/1, 1989-1993, pp. 127-148.
- Berkeszi 1907 Berkeszi István, *Délmagyarország éremleletei*, în *TRÉT*, SN, XXIII, I-II, 1907, pp. 1-49.
- Berkeszi 1908 Berkeszi István, *Ujabb leleteink repertoriuma*, în *TRÉT*, SN, XXIV, I-II, 1908, pp. 139-143.
- Berkeszi 1909 Berkeszi István, *Délmagyarországon lelt régi érmek*, în *TRÉT*, SN, XXV, III-IV, 1909, p. 169.
- Borovszky 1911 Dr. Borovszky Samu, *Torontál vármegye*, Budapest, 1911.
- Borza 1943 Alexandru Borza, *Banatul în timpul romanilor*, Timișoara, 1943.
- Butnariu 1987 Viorel M. Butnariu, *Monedele romane postauréliene în teritoriile carpatodunăreano-pontice (anii 275-491). I. Perioada 275-324*, în *ArhMold*, XI, 1987, pp. 113-140.
- Butnariu 1988 Viorel M. Butnariu, *Monedele romane postauréliene în teritoriile carpatodunăreano-pontice (anii 275-491). II. Perioada 324-383*, în *ArhMold*, XII, 1988, pp. 131-196.
- Butnariu 1991 Viorel M. Butnariu, *Monedele romane postauréliene în teritoriile carpatodunăreano-pontice (anii 275-491). III. Perioada 383-491*, în *ArhMold*, XIV, 1991, pp. 67-107.
- Chirilă-Gudea-Stratan 1974 Eugen Chirilă, Nicolae Gudea, Ioan Stratan, *Trei tezaururi monetare din Banat din secolul IV*, Timișoara, 1974.
- Demian 2002 Nicoleta Demian, *Descoperiri monetare din sec. IV în jud. Timiș*, comunicare la al XIX-lea Simpozion Național de Numismatică, Reșița, 16-18 mai 2002, în *Rezumatul comunicărilor*, p. 7.
- Dogariu 1998 Octavian Dogariu, *Solidus barbarizat Fl. Helena descoperit la Sânpetru Mare, jud. Timiș*, comunicare la al V-lea simpozion al SNBT, Timișoara, 18 octombrie 1998.

- Drăgoescu 1995 Margareta Drăgoescu, *Descoperiri arheologice și numismatice pe teritoriul Banatului între anii 1872-1918*, în *AnB*, SN, Arheologie-Istorie, IV/1, 1995, pp. 315-375.
- Gabler 1975 Dénes Gabler, *Zu Fragen der Handelsbeziehungen zwischen den Römern und den "Barbaren" im Gebiet östlich von Pannonien*, în *Römer und Germanen in Mitteleuropa*, Berlin, 1975, pp. 87-121.
- Gohl 1909 Gohl Ödön, *Éremleletek*, în *NK*, VIII, 1909, IV, pp. 138-144.
- Gohl 1914 Gohl Ödön, *Éremleletek*, în *NK*, XIII, 1914, I, pp. 17-22.
- Gudea 1975 Nicolae Gudea, *Lista monedelor cu loc de descoperire din inventarele vechi ale MBT (piese din sec. IV și sfârșitul sec. III)*, manuscris.
- Hunyar 1902 Johann Hunyar, *Monographie der Orts Gemeinde Nagy Teremia (Marienfeld)*, Kikinda, 1902.
- Jordan-Gâștescu-Oancea
1974 Ion Jordan, Petre Gâștescu, D. I. Oancea, *Indicatorul localităților din România*, București, 1974.
- LRBC *Late Roman Bronze Coinage. A.D. 324-498*; Part I: P.V. Hill, J.P.C. Kent, *The Bronze Coinage of the House of Constantine. A.D. 324-346*; Part II: R.A.G. Carson, J.P.C. Kent, *Bronze Roman Imperial Coinage of the Later Empire. A.D. 346-498*, Londra, 1965.
- Mărghitan 1980 Liviu Mărghitan, *Banatul în lumina arheologiei*, vol. 2, Timișoara, 1980.
- Medeleț 1998 Florin Medeleț, *O descoperire de factură avară la Sănnicolau Mare (jud. Timiș)*, în *AnB*, SN, Arheologie-Istorie, VI, 1998, pp. 307-316.
- Mihalyi 1888 V. Mihalyi, *Cerculariu către ven. cleru diecesanu*, Lugoj, 1888.
- Miletz 1875 Miletz János, *Temesvár hadászati jelentősége történelmünkben az Árpád-ház kihaltáig*, în *TRÉT*, I, I, 1875, pp. 5-17.
- Milleker 1899 Bódog Milleker, *Délmagyarország régiségleletei a honfoglalás előtti időkből*, II, Timișoara, 1899.
- Milleker 1906 Milleker Bódog, *Délmagyarország régiségleletei a honfoglalás előtti időkből*, III, Timișoara, 1906.
- Mitrea 1965 a Bucur Mitrea, *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în RSR (cronică)*, în *SCIV*, 16, 3, 1965, pp. 605-618.
- Mitrea 1965 b Bucur Mitrea, *Découvertes récentes ou plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în *Dacia*, NS, IX, 1965, pp. 489-501.
- Mitrea 1966 a Bucur Mitrea, *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în RSR (cronică)*, în *SCIV*, 17, 2, 1966, pp. 415-427.
- Mitrea 1966 b Bucur Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în *Dacia*, NS, X, 1966, pp. 403-414.
- Mitrea 1967 a Bucur Mitrea, *Descoperiri recente și mai vechi de monede antice și bizantine în RSR (cronică)*, în *SCIV*, 18, 1, 1967, pp. 189-202.
- Mitrea 1967 b Bucur Mitrea, *Découvertes récentes et plus anciennes de monnaies antiques et byzantines en Roumanie*, în *Dacia*, NS, XI, 1967, pp. 377-393.
- Moisil 1920 C. Moisil, *Monete și tezaure monetare din România Mare*, în *BSNR*, XV, 1920, 35-36.
- Nussbaum 1980 Teodor Nussbaum, *Descoperiri numismatice în județul Timiș, partea Monede imperiale romane postareliene*, manuscris, 1980, Biblioteca IAIA Cluj-Napoca.
- Ormós 1889 Ormós Zsigmond, *A dentai arany lelet*, manuscris, 1889, AIMBT, fond Ormós Zsigmond, document nr. 15/3047, f. 9-9 v.
- Ortvay 1914 Ortvay Tivadar, *Temesvármegye és Temesvárváros története*, vol. II, Budapesta, 1914.
- Preda 1975 Constantin Preda, *Circulația monedelor romane postareliene în Dacia*, în *SCIV*, 26, 1975, 4, pp. 441-486.
- Protase 1957 Dumitru Protase, *Tezaurul de monede imperiale romane de la Nireș (r. Dej, reg. Cluj)*, în *SCN*, I, 1957, pp. 149-171.

- Protase 1958 Dumitru Protase, *Tezaurizarea antoninianului în Dacia*, în *SCN*, II 1958, pp. 253-268.
- Protase 1966 Dumitru Protase, *Problema continuității în Dacia în lumina arheologiei și numismaticii*, București, 1966.
- Protase 2000 Dumitru Protase, *Autohtonii în Dacia*, vol. II, *Dacia postromană până la slavi*, Cluj-Napoca, 2000.
- Răileanu-Gog 1983 Constantin Răileanu, Octavian Gog, *Contribuții la problema continuității în vestul Banatului. Studiu preliminar topoarheologic și numismatic la Teremia Mare*, în *Banatica*, 7, 1983, pp. 491-507.
- Rep.arh.Rom.*
RIC VI-VIII *Repertoriul arheologic al României*, manuscris.
The Roman Imperial Coinage (ed. C.H.V. Sutherland, R.A.G. Carson):
vol. VI: C.H.V. Sutherland, *From Diocletian's reform (A.D. 294) to the death of Maximinus (A.D. 313)*, Londra, 1967;
vol. VII: Patrick M. Bruun, *Constantine and Licinius. A.D. 313-337*, Londra, 1966;
vol. VIII: J.P.C. Kent, *The Family of Constantine I. A.D. 337-364*, Londra, 1981.
- Suciu 1967-1968 Coriolan Suciu, *Dicționar istoric al localităților din Transilvania*, vol. I-II, București, 1967, 1968.
- Suciu 2000 Viorica Suciu, *Tezaurul monetare din Dacia romană și postromană*, *Bibliotheca Musei Apulensis*, XIV, Cluj-Napoca, 2000.
- Tömörkény-Harsányi
1912 Tömörkény István, dr. Harsányi Pál, *A szegedi múzeumba került régipéncz leletek*, în *NK*, XI, 1912, I, pp. 8-15.
- Tudor 1968 Dumitru Tudor, *Orașe, târguri și sate în Dacia romană*, București, 1968.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE

- ActaMN* *Acta Musei Napocensis*, Cluj-Napoca
- AKÖG* *Archiv für Kunde Österreichischer Geschichtsquellen*, Wien
- AnB* *Analele Banatului*, Timișoara
- ArhMold* *Arheologia Moldovei*
- Banatica* *Banatica*, Reșița
- BSNR* *Buletinul Societății Numismatice Române*, București
- Dacia* *Dacia. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne* (Seria Nouă), București
- NK* *Numizmatikai Közlöny*, Budapest
- ÖBLK* *Österreichische Blätter für Literatur und Kunst*, Wien
- SCIV* *Studii și Cercetări de Istorie Veche*, București
- SCN* *Studii și Cercetări de Numismatică*, București
- TRÉT* *Történelmi és Régészeti Értesítő*, (Temesvárott) Timișoara

THE REPERTORY OF MONETARY DISCOVERIES DATED BETWEEN 275 - 383 AD IN THE TIMIȘ COUNTY

Summary

This paper is intended as a contribution to the future archaeological and numismatic repertory of the Timiș County. It is the result of the author's researches in the last years, especially into Late Roman coinage. The repertory comprises the whole of the monetary finds (both isolated finds and hoards), dated between 275 and 383 AD (i.e. between the beginning of the reign of Tacitus and the end of Gratianus' reign), from the Timiș County, as known today by the author. In addition to older or more recent finds, already published, unknown finds have been included in the repertory, from the numismatic collection of the Museum of Banat or from private collections.

The finds are presented alphabetically, according to the place of finding (mainly villages). The larger territorial divisions in which these villages are included (communes, towns, municipalities) are also mentioned. The old names of some villages are indicated only when it was necessary (in the case of older finds) and only as cited in the older literature.

Within the boundaries of each territorial division the finds have been chronologically grouped. As for Timișoara, the finds are grouped chronologically within the urban divisions (quarters and areas). The author had tried to correct certain errors and confusions found in the literature, either using observations or comments in the text, following the presentation of the respective find, either in the bibliography. For each find, the main works dealing with it have been mentioned, starting with the first one.

As an appendix, the repertory is accompanied by a map, on which all the finds mentioned in the text are located. The numbers on the map correspond to those in the text and also to those in the Annexe.

Although far from being complete, this Repertory is representing a beginning in the knowledge of Late Roman coinage in this part of Romania and also an useful tool for all those interested in the topic.

Translated by Valentin Cedičă

Repertoriul descoperirilor monetare din jud. Timiș: anii 275-383 p.Chr.

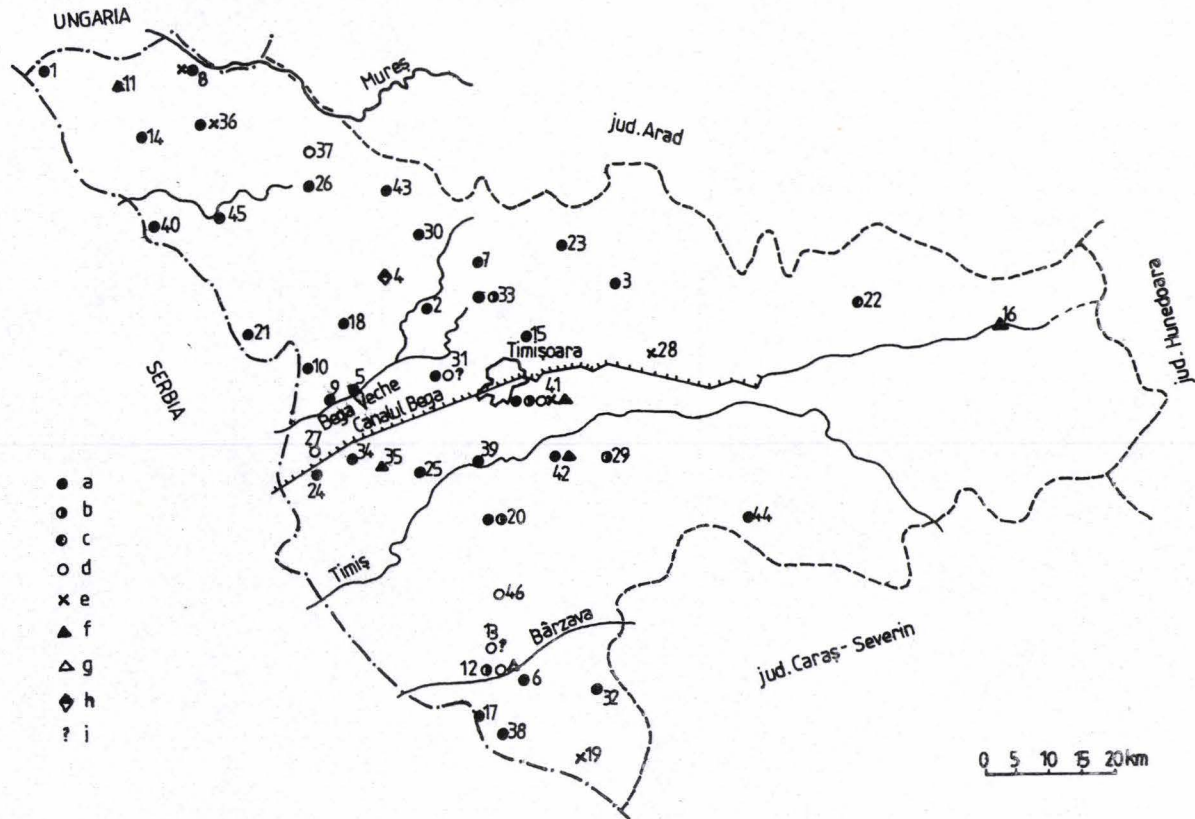
1. Beba Veche, com. Beba Veche
2. Becicherecu Mic, com. Becicherecu Mic
3. Bencecu, com. Pișchia
4. Biled, com. Biled
5. Bobda-Cenei
6. Breștea, com. Denta
7. Carani, com. Sânanndrei
8. Cenad, com. Cenad
9. Cenei, com. Cenei
10. Checea, com. Checea
11. Cheglevici, com. Dudeștii Vechi
12. Denta, com. Denta
13. Deta?
14. Dudeștii Vechi, com. Dudeștii Vechi
15. Dumbrăvița, com. suburbană, municipiul Timișoara
16. Făget, com. Făget
17. Gaiu Mic, com. Moravița
18. Iecea Mică, com. Cărpiniș
19. Jamu Mare, com. Jamu Mare
20. Jebel, com. Jebel
21. Jimbolia
22. Lăpușnic, com. Bara
23. Murani, com. Pișchia
24. Otelec, com. Uivar
25. Peciu Nou, com. Peciu Nou
26. Pesac, com. Periam
27. Pustiniș, com. Uivar
28. Recaș
29. Sacoșu Turcesc, com. Sacoșu Turcesc
30. Satchinez, com. Satchinez
31. Săcălaz, com. Săcălaz
32. Mănăstirea Săraca, lângă Șemlaeu Mic, oraș Gătaia
33. Sânanndrei, com. Sânanndrei
34. Sânmartinu Maghiar, com. Uivar

35. Sânmartinu Sârbesc, com. Peciu Nou
36. Sânnicolau Mare
37. Sânpetru Mare, com. Sânpetru Mare
38. Stamora Germană, com. Moravița
39. Șag-Timișeni
40. Teremia Mare, com. Teremia Mare
41. Timișoara
42. Unip, com. Sacoșu Turcesc
43. Variaș, com. Variaș
44. Visag, com. Victor Vlad Delamarina
45. Vizejdia, com. Gottlob
46. Voiteg, com. Voiteg

List of illustrations:

Map I. Monetary finds from the Timiș County dated between 275 and 383 AD.
(The numbers on the map correspond to those in the Repertory).

- a. Bronze coin
- b. Silver coin
- c. Antoninian
- d. Golden coin
- e. Unknown type
- f. Bronze hoard
- g. Golden hoard
- h. Mixed hoard (bronze, silver, gold)
- i. Uncertain find

Harta I. Descoperiri monetare din jud. Timiș: anii 275-383 p.Chr. (cifrele de pe hartă corespund cu cele din repertoriu); a. monedă din bronz; b. monedă din argint; c. antoninian; d. monedă din aur; e. monedă neprecizată; f. tezaur din bronz; g. tezaur din aur; h. tezaur mixt (bronz, argint, aur); i. descoperire nesigură

